

Fenomenologie jako filosofická metoda

Jako jedna z filosofických metod je fenomenologie (v husserlovském pojetí) zcela přijatelná, dokonce po mém soudu legitimní. Pochopitelně jen po jistých korekturách, pokud jde o její filosofickou interpretaci (její reflexi). Předně je zapotřebí pojmově rozlišit úkaz od fenoménu: když mluvíme o „tom, co se ukazuje“ a nemíníme onen úkaz, nýbrž „to ukazující se“, pak nesmíme propadnout omylu, že úkaz je to, „co“ se ukazuje. Nejlépe to osvětlí příklad: když se podíváme na konkrétní strom, např. na určitou jabloň na zahradě, pak „to“, co se ukazuje našemu pohledu, je určitá jedinečná forma stromu, který sice právě teď kvete, ale loni měl mnoho jablek, takže počítáme s tím, že letos jich asi tolik nebude. Aktuálním „úkazem“ je tedy kvetoucí strom, ale v tomto „úkaze“, tj. v této aktuální tvářnosti stromu se „ukazuje“ sám celý strom. Chceme-li od okamžitého, aktuálního „úkazu“ konkrétního stromu „přejít“ k stromu samému, musíme si připomenout jeho dosavadní život (tj. jeho vlastní minulost čili bylost), ale musíme také počítat s jeho příštím životem (zda je už starý nebo zda naopak můžeme očekávat, že nám bude ještě řadu let přžínášet úrodu jablek, apod.) Když pak myslíme na tento strom, máme „před sebou“ (tj. před svou myslí, před svým duševním zrakem) právě ten „celý strom“, který ovšem aktuálně a fyzicky „před sebou“ hic et nunc nejen nemáme, ale mít ani nemůžeme. To je pak ten strom jako fenomén, nikoli jako „realita“, tedy nikoli jako živý strom v plném časovém rozsahu celého zrodu, růstu, naroubování, dalšího růstu, prořezávání, hnojení, někdy onemocnění a pak zase vyléčení atd. až po jeho „konec“, tj. závěr života. A pokud tohle dobře pochopíme, pak může legitimně, tj. plným právem soustředit svou pozornost a své výzkumy (systematické promýšlení) na tento „fenomén“, kdy nebudeme mluvit ani o živém stromu, ale ani o jeho momentálním vzezření (které můžeme zobrazit nebo vyfotografovat), ale o tom, jak se nám onen živý strom jako bytost v čase „jeví“ – tedy např. co jsme do tohoto „jevu“ (fenoménu) sami vnesli ze zkušeností s jinými podobnými nebo i nepodobnými stromy, zejména však ze zkušeností s tímto konkrétním stromem (a na rozdíl od toho, co se fenomenologové domnívají, že zkresluje onen „jev“, protože máme k tomu – skutečnému – stromu osobní vztah, protože jsme třeba už jediní, kdo s pamatuje, jak jsme strom získali, přivezli připravili k zasazení a pak zasadili, jsme naopak přesvědčení, že k tomu našemu „fenoménu“ tohoto konkrétního stromu takové osobní vztahy prostě náleží, že je jimi tento náš fenomén vyzdoben a ozvláštněn, nikoli narušován a zakrýván). Fenomenologie, která by chtěla „fenomény“ zbavovat takových rysů, by se proviňovala proti důrazu, že přes fenomény chceme jít k „věcem samým“, neboť – opět v distanci od běžného chápání fenomenologů – „věci samy“ jsou vždy jedinečné, protože jsou spjaty se svým „živým“ kontextem a tedy také s námi.

(Písek, 060617-5.)